

Jak zapojovat žáky s odlišným mateřským jazykem do výuky

Dějepis

Dějepis

1. Zapojuji všechny žáky.

Zapojuji všechny žáky. Žáky s odlišným mateřským jazykem (OMJ) nepřehlížím, zapojuji je do vyučovacích i třídnických aktivit, dávám jim prostor vyniknout, začlenit se i vydechnout. Nebojím se s žáky s OMJ mluvit. Při komunikaci s nimi používám jednoduchý jazyk.

Soustředím se na to, aby všichni žáci pracovali s ohledem na svoje možnosti. Žáky s OMJ zaměstnávám od první hodiny, nenechávám je jen „sedět“ v lavici a „nasávat slyšené“. Zatímco čeští žáci pracují na náročném úkolu (práce s učebnicí, badatelské metody apod.), žáci s OMJ překreslují do sešitu mapu, jak se postupně rozpínal starověký Řím, vyhledávají ve slovníku význam klíčových slov, která jsou napsaná na tabuli nebo v jejich pracovním listě, doplňují si klíčovými slovy částečný zápis, zjišťují pomocí mapy a tabletu, kam patří jednotlivé starověké památky apod.

2. Využívám všechny prostředky k dorozumění.

Využívám všechny prostředky k dorozumění. Překladač, komunikační karty, pantomima či použití jiného jazyka jsou dobrými pomocníky. Pomocí aplikací mohu komunikovat s žáky bez nutnosti vystavit je konfrontaci s třídou.

Zachraňuje mě hlavně interaktivní tabule. Pokud narazíme na neznámý termín, Google rychle ukáže obrázek. V dějepise lze také dobře některá témata dramatizovat nebo předvést pantomimou. Když ukazují, co se stalo Janu Žižkovi na hradu Rabí, žák s OMJ porozumí a český žák si navždy zapamatuje. Klíčová slova píšu občas i na tabuli a nechávám žáky, aby si je přeložili překladačem a zapsali.

3. Monitoruji úroveň jazyka.

Monitoruji úroveň jazyka. S žáky stále komunikuji a znám jejich jazykovou úroveň. Podle ní volím způsob práce, obtížnost úkolů i hodnotící kritéria.

S žáky si stanovuji postupné cíle. Nejdříve se naučí pět slov, která popisují, z čeho se skládá rytířská zbroj. Další týden už to bude 10 slov, která popisují středověké město. Za měsíc už můžu chtít krátké věty, například co dělá daný řemeslník. Požadavky stupňuji podle toho, jaké dělá konkrétní žák pokroky v češtině. Nechci po něm věci, které ještě nemůže zvládat. Jsem v kontaktu s lektorem ČDJ, případně s češtinářem.

4. Jsem názorný.

Jsem názorný. Všechno názorně ukazuji. Výklady a postupy jsou strukturované a přehledné. Vizualizuji pomocí schémat, obrázků, grafů, časových os, vzorců a pokusů. Tím pomohu všem.

Vizualizuji pomocí obrázků na IT tabuli a v učebnicích i pracovních listech, používám mapy, plakáty, fotografie, schémata, grafy. Časová osa téměř nevyžaduje znalost jazyka. Pouštím videa, filmové ukázky. Nechávám žáky ilustrovat pojmy v jejich slovníkových listech nebo tvořit komiks, například Jak se žilo ve starověkém Řecku?

5. Dbám na strukturu.

Dbám na strukturu. Mám definované minimální cíle opřené o jednoduchý jazyk a těmi začínám. Přidávám postupně. Mohu využít „předučení“ klíčových slov.

Prezentace a pracovní listy pro žáka s OMJ jsou zjednodušené, obsahují upravené úkoly, které se zaměřují nejen na obsah, ale i na výuky češtiny, někdy jsou úplně či částečně přeložené do mateřského jazyka žáka nebo obsahují překlad klíčových slov.

6. Myslím na tempo.

Myslím na tempo. Umožním žákům studovat vlastním tempem. Používám částečně předpřipravené zápisy, redukované pracovní listy a další materiály, které žáci doplňují.

Se začátečníky, tedy s žáky, kteří neumějí vůbec nebo jen málo česky, začínám zvolna slovní zásobou, nároky zvyšuji postupně. Mám definované minimální cíle opřené o základní klíčová slova, využívám metodu „předučování“, učivo u začátečníků redukuji. Pracuji s jednoduchými pracovními listy, slovníkovými listy, sešitovými a předmětovými slovníčky, s obrázky. Pokud potřebuji udělat výklad a nemohu zpomalit tempo v celé třídě, poskytnu žákovi s OMJ kompletní nebo částečný zápis, do kterého si jen doplňuje klíčová slova nebo popis k obrázkům, případně si zápis překládá do svého jazyka.

7. Myslím na to, že ne vše je ostatním kulturám zřejmé.

Myslím na to, že ne vše je ostatním kulturám zřejmé. Symboly, zkratky, odkazy, narážky a další jazykově a kulturně podmíněné věci mohou bránit porozumění. Vše vysvětluji a ptám se na porozumění.

Učivo dějepisu v ČR se může podstatně lišit od obsahu dějepisu v jiných zemích. My se zaměřujeme hlavně na naše dějiny v evropském kontextu, navazujeme na vlastivědu (1. stupeň ZŠ) a celkové povědomí o naší kultuře, což žákům s OMJ chybí. Nám zase chybí informace o jejich předchozím studiu. Hodnocení některých událostí je také z pohledu různých kultur relativní. Obsah učiva těmto skutečnostem přizpůsobuji, učivo redukuji a obsah mírně upravuji.

8. Ujišťuji se, že mi všichni jazykově rozumí.

Ujišťuji se, že mi všichni jazykově rozumí. Vědí všichni, co mají dělat? Pochopili, jak budou hodnoceni? Chápu správně, co mi chtějí sdělit? Ví, co umí?

Když si povídáme o tom, jak vypadalo město ve vrcholném středověku, ujišťuji se, že všichni žáci rozumí. Ukážu na hradbu a chci slyšet slovo hradba, pokročilejšího žáka požádám, aby svými slovy vysvětlil, co je to právo várečné. Nebo to vysvětlí český žák svým spolužákům s OMJ. Pokud je porozumění stále obtížné, znovu uplatním pravidlo názornosti.

9. Umožňuji žákům používat mateřský jazyk.

Umožňuji žákům používat mateřský jazyk. Mateřský jazyk je pomocník. Mateřský jazyk žáků není nutné ze vzdělávacího procesu vyřadit. Naopak je často vhodné jeho využití aktivně podporovat. Slovníčky, studijní materiály či výuková videa k tématu ve vlastním jazyce pomáhají porozumět. Zápis látky ve vlastním jazyce může být oporou v učení.

Některá těžká témata, v dějepise jde hlavně o souvislosti, se žáci nemusejí učit v češtině. Potřebujeme, aby problematiku znali, nemusejí ji ale vždy zjišťovat prostřednictvím cizí, náročné řeči. Je pro ně těžké pochopit, co vše vedlo k druhé světové válce. Beru si na pomoc učebnice dějepisu v ukrajinštině dostupné na internetu a překladač, žáci mají tablet se sluchátky a studují problematiku ve svém jazyce (výuková videa na YouTube nejsou jen v češtině).

10. Využívám zkušenosti kolegů a o své se s kolegy dělím.

Využívám zkušenosti kolegů a o své se s kolegy dělím. Svoje zkušenosti, úspěchy i neúspěchy sdílím s kolegy ve škole i mimo ni. Když nevím, kudy kam, nebojím se požádat o pomoc. Znáám své limity a vím, že nevyřeším vše.

Nespoléhám se jen na sebe a na učebnici či pracovní sešit pro daný ročník. Půjčuji si učebnice od kolegů z nižších ročníků. Na síťovém školním úložišti s kolegy sdílíme zjednodušené prezentace i pracovní listy, posíláme si osvědčené odkazy a tipy. Pracuji s plánem pedagogické podpory vytvořeným ve spolupráci s třídním učitelem a v souladu s pokrokem v češtině ve spolupráci s lektorem ČDJ.

Národní pedagogický institut
České republiky
Senovážné náměstí 25
110 00 Praha 1
www.npi.cz